

D. N.

13/8 1946

Statsministern skriver historia

Statsministern betonar ofta och energiskt att två gånger två är fyra. De flesta har vant sig vid denna diet av idel havregrynsgröt, en och annan har klagat över anrätningens brist på pikanteri. Hr Hansson tycks i sitt söndagstal ha velat tillfredsställa de missnöjda. Men det har icke skett genom någon mera komplicerad aritmetik. Nu säger han att två gånger två är fem. Det behöves icke understrykas att de socialdemokratiska tidningarna är förtjusta över denna originalitet. På andra håll är man fortfarande missbelåten.

Enligt statsministern "finns ingenting i det socialdemokratiska partiets hållning från början som icke väl korresponderar med dess hållning i dag". Det är ett sensationellt påstående. I analyser av socialdemokratins utveckling har med stöd av program, anföranden och andra aktstycken påvisats att partiet på punkt efter punkt totalt frångått tidigare uppfattningar, både i avseende på den ideologiska grundvalen och i speciella frågor, såsom ställningstagandet till demokrati, parlamentarism, republik, försvar, religion och nykterhet. Vid den ena partikongressen efter den andra har man kritiserat det existerande programmet och med framgång krävt genomgripande ändringar; senast år 1944 skedde en total revision av principprogrammet — de "allmänna grundsatserna" — och en rad formuleringar som tidigare ansetts centrala likviderades. De socialdemokratiska ledarna själva har ofta erkänt förändringen. Redan år 1897 skrev Axel Danielsson att partiet övergivit en rad förut med fanatisk iver omfattade dogmer. Branting erinrade gång efter annan om den ändring i åskådningen som försiggått. Men nu, då partiet står på höjden av makt, dekreterar dess ledare helt enkelt att allt detta är illusion. Åskådningen har i allt väsentligt förblivit densamma. Partiet skulle alltså fortfarande — ty det är centrala frågor — hålla på tessen om arbetarklassens fortskridande utarmning, på att alla produktionsmedel måste förvandlas till samhällelig egendom, det skulle anse det vara "en fantastisk dröm... att försona världsmakterna modern socialism och kristendom" (Branting 1898) och stå kritiskt eller fiendligt till det nationella försvaret.

En viss D. Saslavskij har i Expressen

kritiserat den engelske krigskorrespondenten Paul Wintertons klarläggande och väldokumenterade bok "Rapport från Ryssland" (anmäld på annat ställe i dagens tidning). Wintertons framhållande att Ryssland reser en järnridå mellan sig och den övriga världen avvisas som "struntprat". Det notoriska förhållandet att det är svårt att få tillstånd att resa från eller till Ryssland bestrides under erinran om att "miljontals sovjetmedborgare i dag är förlagda i många västeuropeiska länder"; ockupationsarméerna jämställas alltså med frivilliga resande och studerande. I övrigt tillbakavisas Wintertons återhållsamma framställning av de ryska mörklägningsmetoderna med att en bok om det brittiska imperiet utgivits i Moskva, att Moskvas teatrar spelar engelska pjäser, "att i Sovjet Darwins arbeten presenteras på ett värdigare sätt än i England", "att Moskva officiellt hedrade Swifts minne" osv. Man är frestad att i artikeln se ett långt drivet skämt, men måste stanna vid konstaterandet att den närmar sig rekordet i fråga om absurd Sovjetpropaganda i svensk press — de kommunistiska organen naturligtvis undantagna.

Så menar väl icke hr Hansson. Hans uttrycksätt lär snarast avse att fastslå att alla erinringar om socialdemokratins åsiktsskiftningar är opassande, fördömliga och därför ur en högre socialistisk synpunkt oriktiga. Hans påståenden erinrar om nazistpartiets beslut att förklara de tjugutre punkter som ingick i det ursprungliga programmet oföränderliga. Meningen var därmed icke att säga att dessa punkter var förverkligade eller borde förverkligas, utan helt enkelt att fastställa att programmet icke fick diskuteras. Socialdemokratin har förblivit densamma sedan 1889; den saken får nu icke, enligt partichefens order, betvivlas av partivännerna.

Likväl gör sig hr Hansson besvärligt med att söka bevisa riktigheten av sitt påstående. Det är ett onödigt och besvärligt arbete, varför icke bara dekretera? Partiet höll från början på demokratin, säger hr Hansson. I realiteten fanns inom partiet de mest skiftande meningar. Branting var säkerligen den mest demokratiska av de ledande männen, även om han stundom hotade med revolution för att nå full demokrati. Danielsson och Sterky var däremot under långa tider absolut kritiska mot demokratin och ansåg den revolutionära vägen vara den enda möjliga. Kongressbesluten av år 1889 och 1891 var i hög grad tveksamma, icke klart demokratiska som hr Hansson påstår. Det är tillräckligt att erinra om en passus från 1891: "Då det socialdemokratiska arbetarpartiet är ett revolutionärt parti, som eftersträvar en grundlig omvälvning av det bestående borgerliga samhället, måste det taga i betraktande möjligheten av att det organiserade våldet kan bli det lidande proletariets slutliga förlösare"; i fortsättningen tas ej avstånd från våldstanken utan blott från anarkisternas "dynamit-agitation" och hets till "vårdshandlingar mot enskilda". Ännu i början av 1900-talet betraktades den allmänna rösträtten främst som ett medel; den oreserverade och principiella anslutningen till demokrati kom senare. Så sent som år 1920 kunde Wigforss försvara revolutionära metoder inom en demokrati för genomförandet av ekonomiska förändringar.

För att visa den socialdemokra-